

ЧЕКЛИСТА ЗА ОЛЕСНУВАЊЕ

на поврат на имот во
Република Северна
Македонија од странство

ЧЕКЛИСТА ЗА ОЛЕСНУВАЊЕ

на поврат на имот во
Република Северна
Македонија од странство

Оваа публикација е дел од Програмата на Канцеларијата на Обединетите нации за дрога и криминал (UNODC) за Југоисточна Европа 2024-2029 година, Тематска област „Антикорупција и враќање на имотот“, како дел од проектот „Зајакнување на капацитетите на Западен Балкан за одземање и поврат на нелегално стекнат имот, финансиран од страна на Министерството за надворешни работи и меѓународна соработка на Италија.

Содржината на оваа публикација не мора да ги одразува гледиштата или политиките на УНОДЦ или организациите кои придонесуваат, ниту пак подразбира некакво одобрување. Употребените ознаки и презентацијата на материјалите во оваа публикација не подразбираат изразување на какво било мислење од страна на УНОДЦ во врска со правниот статус на која било земја, територија, град или нејзините власти, или во врска со разграничувањето на нејзините граници или граници.

Содржината и заклучоците во оваа публикација не мора да ги претставуваат ставовите на Министерството за надворешни работи и меѓународна соработка на Италија.

Оваа публикација не е формално уредена.

СОДРЖИНА

КРАТЕНКИ	4
1. ВОВЕД	5
1.1. Цел на документот	5
2. ПРАВНА РАМКА	7
2.1. Национална правна рамка	7
2.2. Меѓународна правна рамка	7
2.3. Реципроцитет	9
3. ТЕРМИНИ	10
4. ИДЕНТИФИКАЦИЈА	12
4.1. Неформална комуникација	12
4.2. Итни мерки	13
4.3. Формално барање за меѓународна правна помош	14
5. ПРИВРЕМЕНИ МЕРКИ ЗА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ (ЗАМРЗНУВАЊЕ И ЗАПЛЕНА)	16
6. КОНФИСКАЦИЈА	18
6.1. Кривична конфискација	19
6.2. Граѓанска конфискација	19
7. ПОВРАТ И РАСПРЕДЕЛБА НА ИМОТ И ИМОТНА КОРИСТ	21
8. ДОГОВОР ЗА РАСПРЕДЕЛБА НА ИМОТ И ИМОТНА КОРИСТ	24
КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА	25

КРАТЕНКИ

МПП	Меѓународна правна помош
МП	Министерство за правда
АРО	Канцеларија за поврат на имот или АРО канцеларија
АУОИ	Агенција за управување за одземен имот
КАРИН/CARIN	Camden Asset Recovery Inter—Agency Network – Меѓуагенциска мрежа за пронаоѓање, замрзнување, одземање и конфискација на имот од Камден
ГЛОБЕ	Global Operational Network of Anti-Corruption Law Enforcement Authorities - Глобална оперативна мрежа на антикорупциски агенции за спроведување на законот
STAR	Иницијатива за враќање на украден имот - Stolen Assets Recovery Initiative
МВР	Министерство за внатрешни работи
СМПС	Сектор за меѓународна полициска соработка
УФР	Управа за финансиско разузнавање
ДП	Државно правобранителство
ЕГМОНТ/EGMONT	Група за размена на информации, знаење и соработка помеѓу Управите за финансиско разузнавање
ЕУ	Европска Унија
ARIN'S	Регионални мрежи за поврат на имот
ЕВРОПРАВДА/EUROJUST	Агенција на ЕУ за полициска и правосудна соработка во кривични предмети
ЕПН	Европска правосудна мрежа
ОЈОГОКК	Основно јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција
ЈОРСМ	Јавно обвинителство на Република Северна Македонија
МНРиНТ	Министерство за надворешни работи и надворешна трговија
КОМИСИЈА	Комисија за формулирање и усогласување на ставови за склучување на Договор за распределба на имот и имотна корист

1 ВОВЕД

Во услови кога крајна цел на некое криминално дејствување е профит и притоа тој профит во форма на пари, движен, недвижен имот, разни влогови, фондови, крипто или било што друго е изнесен од Република Северна Македонија, примарна обврска на сите чинители во процесот на владеење на правото е тој имот или имотна корист да се врати во државата.

Тој процес е мошне комплексен национално, а уште повеќе меѓународно и тоа е препознаено од криминалците кои многу често приходот го изнесуваат надвор од државата, многу добро знаејќи дека ќе биде тешко да им биде одземен. Целиот процес кој завршува со конфиција и распределба на имот и имотна корист помеѓу државите е од голема важност од повеќе аспекти, кои вклучуваат правни, економски и политички интереси.

Како заклучок, конфискацијата и споделувањето на имотот меѓу земјите се клучни алатки за спречување нелегални активности, обезбедување правда, одржување финансиски интегритет и промовирање на соработка на глобално ниво. Тоа помага да се создаде потранспарентна и поодговорна меѓународна финансиска средина.

1.1. ЦЕЛ НА ДОКУМЕНТОТ

Целта на создавањето на чеклиста каде што чекор по чекор ќе биде наведено која институција, што, како и зошто треба да постапи за имотот од странство да биде вратен во Република Северна Македонија, како и да се воспостават јасни, стандардизирани процедури кои обезбедуваат правична, транспарентна и ефикасна соработка во борбата против меѓународниот криминал.

Оваа чеклиста го елаборира процесот на следниов начин:

- Олеснување на меѓународната соработка: чеклистата им помага на практичарите да работат заедно, обезбедувајќи координирани напори за идентификација, замрзнување, конфискација и споделување на имот кој се наоѓа преку граница.
- Спречување на злоупотреба: без јасни правила, постои ризик од дејствување на начин кој би можел да ги прекрши правата на поединци или бизниси. Чеклистата помага да се спречи намерна или ненамерна грешка при конфискација или неправеден третман на имотот, со што се обезбедува почитување на правичниот процес и човековите права.
- Обезбедување правично споделување на имотот: конфискуваните средства од меѓународни криминални активности честопати треба да се поделат меѓу вклучените држави. Чеклистата обезбедува рамка за да се осигура дека споделувањето на средствата се врши на фер и транспарентен начин.

- Промовирање на транспарентност и отчетност: јасните упатства го прават процесот потранспарентен, обезбедувајќи дека средствата се користат соодветно. Ова е особено важно кога имотот се дели меѓу државите, бидејќи може да помогне да се спречи злоупотреба на средствата или политичко влијание.
- Поттикнување на навремено и ефикасно делување: чеклистата помага во рационализација на процесот на конфискација и споделување на имотот, намалувајќи ги бирократските одложувања и неефикасности што би можеле да им овозможат на криминалците да имаат корист од празнините во правните рамки или нејаснотиите во процедурите.

Накратко, оваа чеклиста е направена со цел да промовира ефективна соработка помеѓу органите за спроведување на законот, при што се штитат правата, се обезбедува правичност во споделувањето на средствата и се поддржуваат глобалните стандарди за правда во борбата против прекуграничниот криминал. Во чеклистата се наведува секое постапување во ланецот до конечно враќање на имотот.

2 ПРАВНА РАМКА

2.1. НАЦИОНАЛНА ПРАВНА РАМКА

Кривичен законик

Закон за кривичната постапка

Закон за извршување на санкциите

Закон за меѓународна соработка во кривичната материја

Закон за канцеларија за поврат на имот

Закон за конфискација на имот во граѓанска постапка

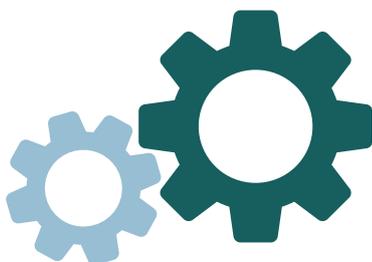

Закон за управување со конфискуван имот, имотна корист и одземени предмети во кривична и прекршочна постапка

Закон за спречување на перење пари и финансирање на тероризам

2.2. МЕЃУНАРОДНА ПРАВНА РАМКА

Меѓународната правна рамка е богата со многу инструменти. Бројноста на инструментите има свои предности но и негативности. Во пракса често не е јасно кој правен инструмент со која држава да се примени. Оваа чеклиста ќе помогне да се одбере најсоодветниот инструмент од практичарите.

Најчесто употребувани:

- **Конвенција на Обединетите нации против транснационалниот организиран криминал и Протоколот за превенција, спречување и казнување на трговија со лица, особено жени и деца, со кој се дополнува Конвенцијата на Обединетите нации против транснационалниот организиран криминал и Протоколот против криумчарење на мигранти по копнен, воден или воздушен пат, со кој се дополнува Конвенцијата („Службен весник на РМ“ бр. 70/2004)**

Страни се сите Држави членки на Обединетите нации освен Конго, Иран, Папуа Нова Гвинеа, Соломонските Острови, Сомалија и Тувалу.

Дополнително страна на Оваа конвенција е и Европската Унија како и Островите Кук, Холи сее, Ниуе и Државата Палестина.

■ **Конвенција на Обединети Нации против корупцијата („Службен весник на РМ“ бр.37/2007)**

Страни се сите Држави членки на Обединетите нации освен Андора, Еритреја, Монако, Северна Кореа, Сант Винсент и Гренадините, Сан Марино и Сирија.

Дополнително страна на Оваа конвенција е и Европската Унија како и Островите Кук, Холи сее, Ниуе и Државата Палестина.

■ **Европска конвенција за меѓусебна правна помош во кривичната материја со двата Протоколи**

Најчесто применуван правен инструмент е Вториот дополнителен протокол на оваа Конвенција („Службен весник на РМ“. бр. 44/2003).

Страни: Албанија, Ерменија, Австрија, Белгија, Босна и Херцеговина, Бугарија, Хрватска, Кипар, Чешката Република, Данска, Естонија, Финска, Франција, Грузија, Германија, Унгарија, Ирска Италија, Латвија, Лихтенштајн, Литванија, Луксембург, Малта, Црна Гора, Холандија, Норвешка, Полска, Португалија, Молдавија, Романија, Србија, Словачка, Словенија, Шпанија, Шведска, Швајцарија, Туркије, Украина, Обединетото Кралство на Велика Британија и Северна Ирска, Чиле, Израел и Руската Федерација.

■ **Конвенција за перење на пари, откривање, заплена и конфискација на имотна корист прибавена со кривично дело („Службен весник на РМ“бр.58/99)**

Страни: Албанија, Андора, Ерменија, Австрија, Азербејџан, Белгија, Босна и Херцеговина, Бугарија, Хрватска, Кипар, Чешка Република, Данска, Естонија, Финска, Франција, Грузија, Германија, Грција, Унгарија, Исланд, Ирска, Италија, Латвија, Лихтенштајн, Литванија, Луксембург, Малта, Монако, Црна Гора, Холандија, Северна Македонија, Норвешка, Полска, Португалија, Република Молдавија, Романија, Сан Марино, Србија, Словачка Република, Словенија, Шпанија, Шведска, Швајцарија, Туркије, Украина, Обединето Кралство, Австралија, Казахстан и Руската Федерација.

■ **Конвенција на Советот на Европа за перење, откривање, заплена и конфискација на приноси од казниво дело и финансирање тероризам („Службен весник на РМ“бр.49/2009)**

Страни: Албанија, Ерменија, Австрија, Азербејџан, Белгија, Босна и Херцеговина, Бугарија, Хрватска, Кипар, Данска, Естонија, Франција, Грузија, Германија, Грција, Унгарија, Италија, Латвија, Литванија, Малта, Монако, Црна Гора, Холандија, Северна Македонија, Полска, Португалија, Република Молдавија, Романија, Сан Марино, Србија, Словачка, Словенија, Шпанија, Шведска, Туркије, Украина, Обединето Кралство на Велика Британија и Северна Ирска, Мароко и Руската Федерација.

■ **Билатерални договори:**

Билатералните договори може да се поделат во 2 подгрупи – и двете подеднакво важни и двете може да се користат како правен основ.

а. Од прогласување на независноста на Република Северна Македонија

Албанија, Босна и Херцеговина, Црна Гора, Хрватска, Италија, Словенија, Србија, Туркије и Казахстан.

б. Превземени со член 5 од Уставниот закон за спроведување на Уставот на Република Македонија („Службен весник на РМ“ бр. 52/91)

Алжир, Австрија, Белгија, Бугарија, Чехословачка (се применува и во Чешка и во Словачка), Франција, Грција, Кипар, Унгарија, Монголија, Полска, Романија, СССР (се применува само со Руската Федерација) и Шпанија.

2.3. РЕЦИПРОЦИТЕТ

Во постапки со држави со кои не постои меѓународен инструмент кој може да се примени, се применува принципот на реципроцитет.

Кој инструмент ќе се користи во постапката може да биде од најголемо значење во целокупната постапка од првото постапување до конечното враќање на имотот во Република Северна Македонија. Затоа треба внимателно да се одбере согласно кој инструмент ќе се поднесуваат барањата во странство. Со многу држави, за конкретен предмет може да се употребат повеќе инструменти, но, иако повеќето од нив предвидуваат „најширока можна соработка“, добро е уште на почетокот да се избегнуваат инструментите кои може да доведат до некое ограничување во било која фаза од постапката.

3 ТЕРМИНИ

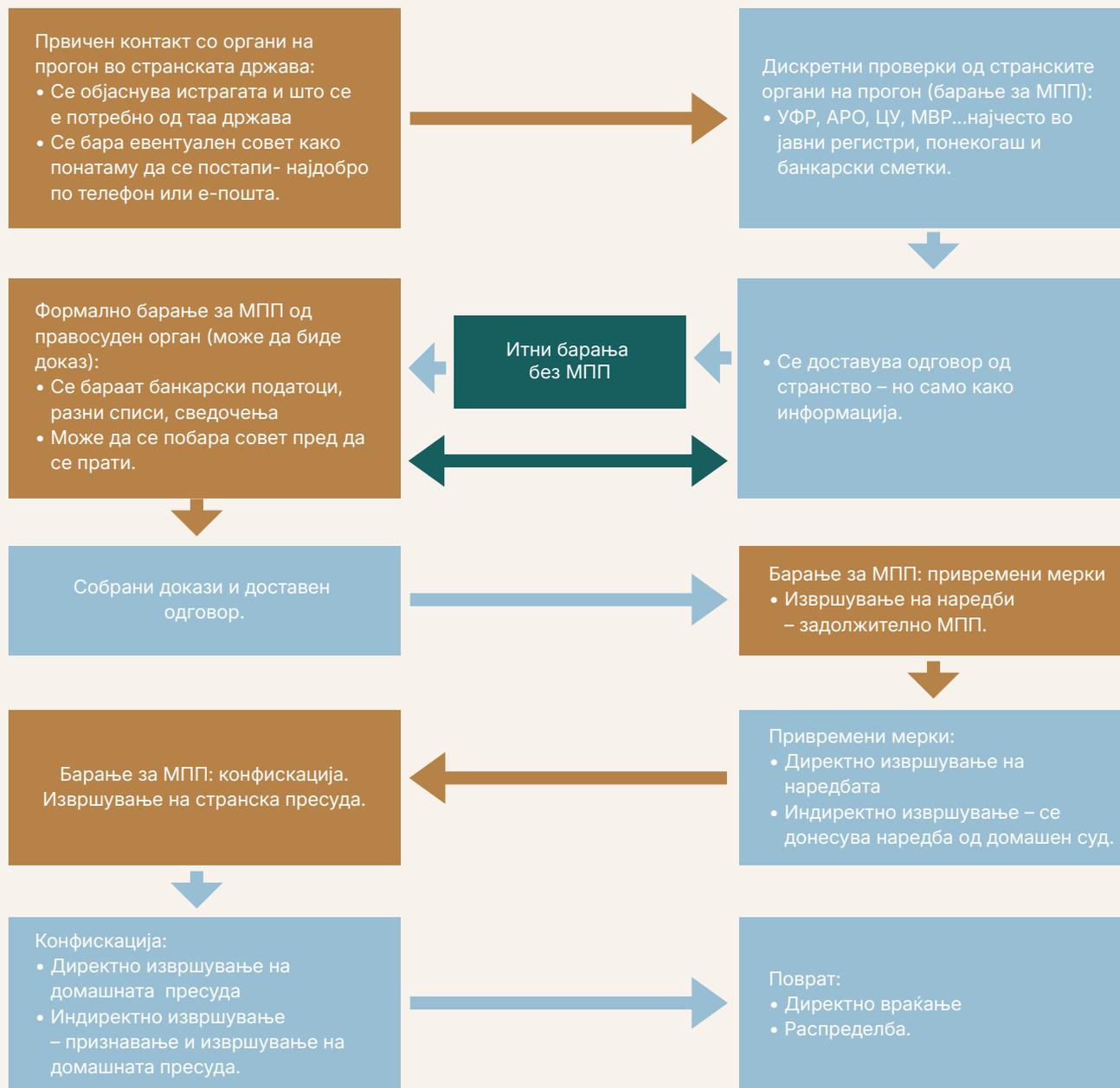
- **Имот** – Пари или други средства за плаќање, хартии од вредност, депозити, друг имот во секаков облик, и тоа материјален или нематеријален, вклучително и виртуелни средства согласно закон, подвижен или недвижен, други права врз предметите, побарувања, како и јавни исправи и правни документи за сопственост и актива во пишан или во електронски облик или инструменти кои се доказ за имотни права или правни интереси.
- **Привремени мерки за обезбедување** – Мерки што се состојат во временна забрана за користење, отуѓување, времено чување и обезбедување на имот, запирање од извршување на одредена трансакција поврзана со готовина, депозит, виртуелни средства за размена, акции, удели, основачки влогови, хартии од вредност или друг имот врз основа на судска одлука.
- **Конфискација** – трајно одземање на имот, посредна и непосредна имотна корист, која опфаќа пари, движни или недвижни предмети од вредност, како и секоја друга сопственост, имот или актива, материјални или нематеријални права, како и друг имот што одговара на вредноста на прибавената имотна корист.
- **Каталожно кривично дело** – Кривично дело предвидено во член 98 а од КЗ за кое може да се спроведе финансиско истражување за имот од незаконско потекло и да се применат одредбите од постапката за проширена конфискација.
- **Финансиски информации** – Информации поврзани со имот, парите, трошоците и финансиите кои можат потенцијално да бидат од корист на истрагата.
- **Принос од кривично дело** – Имот или корист прибавена посредно или непосредно со извршување на кривично дело, како и принос од кривично дело сторено во странство, под услов во времето кога било сторено да било предвидено како кривично дело и според законите на Република Северна Македонија.
- **Незаконски стекнат имот** – Противправно, противзаконито стекнување (прибавување) на имот и на имотна корист и други приноси од кривично дело, односно, имотот и имотна корист прибавени со извршување на кривично дело кои се утврдуваат во кривична постапка.
- **Имот чие стекнување не може да се докаже дека е од законски извори** – Имот за кој во постапка уредена со закон за конфискација на имот во граѓанска постапка не може да се докаже дека е стекнат од законски приходи и на законит начин (од законски извори.)

Целокупната постапка до конечна распределба на имотот и негово враќање во Република Северна Македонија може да се подели во 4 фази:

- Идентификација на имот
- Привремени мерки за обезбедување (замрзнување и заплена)
- Конфискација
- Распределба и враќање на имот

Иако начелно се 4 различни фази, во секоја од нив има повеќе постапувања кои подолу ќе бидат подетално објаснети. Дополнително, во секоја од овие 4 фази има дел кој е формална комуникација со странската држава и дел кој е неформална комуникација.

На долниот графикот прикажан е текот на целата постапка.

4 ИДЕНТИФИКАЦИЈА

Еден од најголемите предизвици во предмети во кои постојат елементи за одземање имот е да се обезбедат докази што го поврзуваат имотот со криминални активности (конфискација врз основа на имот) или што го утврдуваат износот на користа произлезена од кривичното дело (конфискација врз основа на вредност). За утврдување на ваквата поврзаност, практичарите мора да го идентификуваат и следат имотот или „да ги следат парите“ сè додека не се утврди врската со кривичното дело или локацијата на имотот. Тоа мора да се направи во кривична постапка.¹ Обвинителот е должен да собере докази и да ги испита релевантните околности,² да ја утврди локацијата на имотот и вредноста на имотот произлезен од кривичното дело.³ Исто така, можно е да се конфискува имот според постапка за „проширена“ конфискација. Во овој случај, финансиската истрага ќе се фокусира на утврдување на имотот што му припаѓа на сторителот во споредба со неговиот законски приход. Кај конфискација, фокусот на истрагата е да се докаже врската меѓу имотот и делото, додека кај проширена конфискација, фокусот е врз докажување дека имотот што му припаѓа на обвинетиот го надминува неговиот законски приход. Кај конфискацијата на имот во граѓанска постапка фокусот е на откривање и лоцирање имот кој е предмет на постапката уредена со закон⁴.

Оваа и онака сложена и исклучително тешка постапка, дополнително ќе биде отежната кога ќе треба да се идентификува имот во странска јурисдикција.

При идентификување на имот во странство може, па дури е и препорачливо, покрај формалната да се користи и неформална комуникација.

4.1. НЕФОРМАЛНА КОМУНИКАЦИЈА

Штом ќе стане јасно со финансиската истрагата дека имотот вклучува некоја странска држава, практичарите треба веднаш да започнат со меѓународна соработка. Нема потреба да се чека пресуда за конфискација пред да се контактира со релевантните органи на странската држава. Ако практичарите чекаат предолго пред да започнат со процесот на идентификување на имотот, имотот можеби веќе ќе се растури или ќе се премести на друго место. Контакттирањето со странски органи на почетокот на истрагата може да им овозможи на практичарите да го разберат странскиот правен систем, да дознаат што ќе биде потребно за испраќање на официјално барање за МПП и да станат свесни за сите потенцијални пречки. На странската држава со вакво постапување и се дава можност да се подготви за истражните мерки што треба да се преземат за обезбедување ефикасна помош.⁵ Неформалната комуникација е од витално значење за успехот на процесот на поврат на имотот.

Не секоја меѓународна правна помош налага формално барање од една кон друга држава. „Неформална помош“ е секаков вид помош обезбедена надвор од контекстот на формално, писмено

1 Член 530, Закон за кривична постапка. Видете ги членовите 97, 97-а, 98, 98-а и 99 од Кривичниот законик за конфискација на приноси од казниво дело. Членот 100-а ги опфаќа предметите стекнати со криминал и предмети што се употребени или биле наменети за извршување на кривичното дело.

2 Член 530(2), Закон за кривична постапка.

3 Член 532, Закон за кривична постапка.

4 Закон за конфискација на имот во граѓанска постапка.

5 Страна 220, Брун, Ж.П., Сотиропулу, А., Греј, Л., Скот, К., Стивенсон, К.М., *Прирачник за поврат на имот: Водич за практичари*, второ издание, Иницијатива STAR, Светска банка, 2021.

барање. Неформалната помош е исклучително важна алатка за ефикасно меѓународно одземање на имот. И покрај тоа што информациите прибавени неформално не се прифатливи на суд, тие може да се употребат како разузнавачки информации и може да обезбедат основа за официјално барање за МПП. Неформалната помош може да се оствари и преку телефон, е-пошта или лице в лице, и обично се одвива меѓу колеги, како што се агенциите за спроведување на законот или обвинителите.⁶

Да нема забуна – иако се нарекува „неформална“ станува збор за соработка меѓу формални органи, лица овластени во тие органи, преку канали на комуникација кои се прифатливи во државите.

Кај неформалната помош правосудната полиција, по добиени сознанија за постоење на кривично дело со значителна имотна корист, кривично дело кое спаѓа во каталожски наброените кривични дела за спроведување конфискација и/или по наредба/насоки на надлежен јавен обвинител, започнува финансиска истрага и собира информации од странските држави преку СМПС, КАРИН, ЕГМОНТ, ГЛОБЕ, СТАР и сите други канали кои ги имаат на располагање обвинителствата, МВР, УФР, Царинската Управа, Финансиската полиција и други.

Од исклучително значење е во оваа фаза на постапката да се користи АРО канцеларијата.

АРО Канцеларијата во Република Северна Македонија е основана во 2019. година во рамки на Јавното обвинителство. Надлежноста на АРО Канцеларијата во Република Северна Македонија е уредена со Законот за Канцеларија за поврат на имот (АРО Канцеларија) во кој се инкорпорирани одредбите од Одлуката 2007/845/ПВР на Советот од 6 декември 2007 г. Во тој контекст, АРО Канцеларијата има надлежност да презема активности за добивање информации и податоци за пронаоѓање и идентификување приноси и друг имот или имотна корист во земјата или странство во врска со домашен државјанин или резидент во Северна Македонија, лице без државјанство или странец, како и за потребите на постапката за конфискација без утврдување на кривична одговорност, што произлегле или се во врска со кривичните дела. Во рамки на надлежностите на АРО Канцеларијата спаѓа размената на информации и податоци и размена на искуства и најдобри практики со странски АРО Канцеларии поради подобрување на ефикасноста на напорите за пронаоѓање и идентификување на приноси, друг имот или имотна корист што може да бидат предмет на привремени мерки заради обезбедување или предмет на конфискација. Освен тоа, АРО Канцеларијата има обврска редовно да собира, обработува и анализира сеопфатни статистички податоци во однос на привремени мерки заради обезбедување и конфискација.

4.2. ИТНИ МЕРКИ

Оваа фаза на постапката многу често бара итност во постапувањето и може да се користи член 196 од ЗКП. Може да се користат сите канали на комуникација наведени во точка 4, со тоа што најефикасно е постапувањето преку УФР (за кд за кои се надлежни) и секако преку АРО канцеларијата. Зошто АРО? Со новата Директива ЕУ 2024/1260 од 24. април 2024. година АРО-то може да издаде привремена итна наредба за замрзнување до донесување на наредба од суд за замрзнување. Со доставување на барање до АРО канцеларијата во РСМ ја покривате цела ЕУ и сите други држави кои го адаптираат националното законодавство со тоа на ЕУ⁷. Со моменталното законско решение АРО Канцеларијата може да служи како канал на комуникација.

6 Страна 217, Брун, Ж.П., Сотиропулу, А., Греј, Л., Скот, К., Стивенсон, К.М., *Прирачник за поврат на имот: Водич за практичари, второ издание*, Иницијатива STAR, Светска банка, 2021.

7 Бидејќи оваа чеклиста е направена со цел да им помогне на практичарите во периодот кој следи, ваквиот начин на користење на АРО Канцеларијата може да се примени по донесени Измени и дополнувања на Законот за канцеларија за поврат на имот или евентуално носење на нов Закон за канцеларија за поврат на имот. Поради усогласувањето на Република Северна Македонија со ЕУ *acquis* тоа некогаш ќе следи.

Кај итните мерки за обезбедување во многу кус рок, не повеќе од 72 часа мора да се прати формално барање за МПП со одлука на суд во прилог. Различни јурисдикции различно ќе одговорат на вакво итно барање, но тоа не треба да го спречи обвинителот да побара таква мерка доколку оцени дека за такво нешто има потреба.

4.3. ФОРМАЛНО БАРАЊЕ ЗА МЕЃУНАРОДНА ПРАВНА ПОМОШ

Со неформална комуникација може да се добијат само делумно податоци. Тие податоци се најчесто од разузнавачка природа. Во еден момент ќе се јави потреба од формално барање за меѓународна соработка. Во оваа фаза од постапувањето се изработува формално барање за МПП.

Постапката е следна:

■ Барање за МПП од обвинител.

Формата на барањата за МПП е секогаш иста. Се менува органот кој бара, органот до кого се доставува, правниот основ и слично. Во прилог на оваа чеклиста како Анекс 1 приложена е модел форма на барање за МПП која може да се користи од правосудните органи во секоја фаза од постапувањето во постапките на поврат на имот каде што е потребно да се достави формално барање за МПП. Како Анекс 2 приложен е пократок модел форма за барање на МПП. Пожелно е да се видат двата за да биде сè покриено во однос на МПП во секоја фаза од постапката, како би се избегнале барања за објаснување, дополнување и слично, што само ќе ја пролонгира постапката.

Накратко: потребен е краток опис на фактичката состојба, од каде произлегува надлежноста на обвинителот да достави барање за МПП, врз основа на кој меѓународен инструмент се доставува барањето, доколку е врз основа на принципот на реципроцитет ЈОРСМ (во зависност од фазата на постапување и од државата, во понатамошната постапка тоа може да биде МП, МНРИНТ, АУОИ или Владата на Република Северна Македонија) дава изјава за реципроцитет, извадоци од закон – тоа се задолжителните елементи. Во случај на двоумење се препорачува консултација со Одделението за МПП во ЈОРСМ и/или МП. Види Анекс 1 и Анекс 2.

■ Превод.

Согласно билатерални договори со Србија, Хрватска, Словенија – не е потребен превод.

Во сите други билатерални договори задолжителен е превод на јазикот на замолената држава.⁸

Во однос на регионалните и мултилатералните инструменти во областа некои држави имаат ставено резерви дека задолжително бараат превод, некои немаат такви резерви.

Тука ќе се задржиме на најупотребуваните во Република Северна Македонија:

- Европска конвенција за меѓусебна правна помош во кривичната материја - немаат ставено никаква декларација во однос на преводот: Белгија, Босна и Херцеговина, Чешка, Франција, Грција, Црна Гора, Холандија, Србија, Туркије и Руската Федерација. Сите други или бараат на својот јазик или прифаќаат превод на англиски или француски јазик.

⁸ Со исклучок на Грција каде што е предвиден превод на Француски јазик.

- Конвенција за перење на пари, откривање, заплена и конфискација на имотна корист прибавена со кривично дело - немаат ставено никаква декларација во однос на преводот: Албанија, Австрија, Белгија, Босна и Херцеговина, Хрватска, Чешката Република, Франција, Грузија. Сите други или бараат превод на својот јазик или прифаќаат на англиски или француски јазик.

Било која фаза од постапката за поврат на имот се смета за итна. Секогаш постои опасност имотот да се сокрие или пренесе во друга јурисдикција. Како правило барањата за МПП е потечно да се преведуваат на јазикот на државата од која се бара МПП или доколку тоа не е можно на јазик кој го прифаќа таа држава. Правен основ е чл. 15 ст. 1 од ЗМСКМ. Дополнително при распределба на имот државите ги одбиваат своите трошоци од вкупниот износ кој треба да се дели, така да доколку државата каде што го упатувате барањето истото го преведе, тоа на крајот и ќе го наплати при распределбата на имотот, така да е безпредметно да не се преведуваат барањата во постапките за поврат на имот.

- Праќање на барањето за МПП до странската држава.

Безмалку со сите држави членки на вториот дополнителен протокол на Конвенцијата за меѓусебна правна помош од 1959 година може да се прати директно барање. Со повеќето држави со кои што Република Северна Македонија има билатерален договор мора да се оди преку МП. Барањето се доставува до МП, директно, АРО, ЕВРОПРАВДА, ЕПН, СМПС и секој друг канал кој во моментот со конкретната држава е на располагање.

Идентификување на имот е надлежност на АРО канцеларијата. преку CARIN мрежата добивате пристап до 61 држава (сите 27 земји членки на ЕУ), 13 меѓународни организации и 7 регионални мрежи за поврат на имот (Arim's). Сите основни јавни обвинителства, освен ОЈОГОКК тоа го прават преку одделението за МПП во ЈОРСМ. Доколку сопственикот на имотот или било кое физичко и/или правно лице не треба да знае дека се води постапка и дека се бара идентификување на имот – тоа јасно, кратко и прецизно да се наведе во барањето за МПП. Во некои јурисдикции по правило барањата за МПП се доставуваат до суд каде се повикуваат сите чинители и се одлучува дали ќе се дозволи МПП или не. Тоа значи дека субјектот чиј имот барате да биде идентификуван може да биде известен дека се бара идентификување на имот, затоа е од исклучително значење да се нагласи доколку барате постапката да биде тајна. Државата во тој случај, доколку не е во можност да го удоволи Вашето барање, соодветно ќе Ви одговори.

5 ПРИВРЕМЕНИ МЕРКИ ЗА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ (замрзнување и заплена)

Откако имотот ќе биде прецизно идентификуван во странска држава се пристапува кон доставување на барање за привремени мерки за обезбедување. Кај привремените мерки за обезбедување **задолжително е барање за МПП.**

- Барање за МПП од обвинител со одлука од суд во прилог.

Секогаш тоа треба да е барање од обвинител. Секогаш во прилог на барањето мора да биде доставено решението од судот. Во се друго барањето е како и било кое друго барање за МПП.

Види точка 4.

- Превод.

Види точка 4.

- Барањето се доставува директно (ЈОРСМ, ОЈОГОКК), МП, АРО, ЕВРОПРАВДА⁹ и други. Може да се користат еден или повеќе канали, за што е потребно да бидат известени националните контакт точки на каналите кои се користени, поради меѓусебна координација.

Обвинителот може да ги користи сите канали на комуникација. Најчесто овој чекор доаѓа после успешно извршена идентификација така да во оваа фаза веќе би требало да бидат познати каналите и да се употребат тие што предходно се користеле. Обвинителот комплетирано барање доставува електронски до АРО, оригинали преку ЈОРСМ до МП (за ОЈОГОКК види точка 4.). Претходно електронски директно до замолнената држава преку сите можни канали.

- Одговор на барањето.

Одговор на барањето на МПП се добива преку МП. Понекогаш електронски се добива и преку друг канал кој бил користен.

Од исклучителна важност е по добивање на позитивен одговор редовно да се известува странската држава за потребата за продолжување на мерката или кога е потребно мерката да биде прекината. Овие мерки се инвазивни. Задираат директно во правата на физички и правни лица кон кои се насочени, но и индиректно на правата на трети лица кои се на некаков начин поврзани со имотот, предмет на привремени мерки. Има јурисдикции кои редовно, во одредени временски интервали, ја приспитуваат потребата од постоење на привремените мерки. Најчесто пред истекот на рокот ќе добиете барање дали има потреба да се продолжи мерката. Образложен одговор е потребно да се достави

9 Чл.7 од ЗМСКМ

во рокот во кој тоа се бара, но секогаш постои можност воопшто да не добиете вакво барање и едноставно да ја прекинат привремената мерка, затоа е добро прелиминарно да се информирате за рокот кој го имаат и тоа уште при процесот на идентификација и/или да побарате да бидете известени со барањето за МПП.

Во оваа фаза од постапката мора да се има во предвид член 1 став 1 на Протоколот кон Европската Конвенција за заштита на човековите права „Секое физичко или правно лице има право на мирно уживање на својот имот. Никој не може да биде лишен од својот имот, освен во јавен интерес и под услови предвидени со закон и со општите принципи на меѓународното право.“ Државите кои постапуваат по барања за МПП водат сметка за судската пракса на Европскиот суд за човекови права.

6 КОНФИСКАЦИЈА

Не е потребно претходно да има барање за МПП за идентификација и/или привремени мерки за да се испрати барање за конфискација на имот и имотна корист. Во зависност од применливите меѓународни инструменти замолените држави се должни или да извршат налог за конфискација донесен од македонски суд или замолената држава да го поднесе барањето до сопствените надлежни органи заради добивање наредба за конфискација, и ако наредбата се одобри, да ја извршат.¹⁰

Од исклучително значење е кој и да е правосуден орган што ќе поднесе барање за МПП за конфискација, доколку може да се примени УНКАК тоа да го нагласи во барањето – Види точка 7.б.

- Правосилна и извршна одлука на суд за конфискација.

Мора да има одлука на суд со која се конфискува прецизно идентификуван имот и имотна корист. Во оваа фаза и со оваа листа не правиме разлика за видовите на конфискација затоа што начелно постапката за МПП е иста. Секогаш станува збор за извршување на пресуда во делот на конфискација. Во случај на нејасноти и дилеми при изготвување на пресуда каде што имотот е во странство да се консултира МП и/или Одделението за МПП во ЈОРСМ и/или АРО - канцеларијата. Контактите, обуките, искуството кое го има во овие организации може да биде од големо значење за да се изврши успешна конфискација во странство.

- Одлуката се доставува за извршување во странство.

Конфискација може да има со било која држава во светот. Во плејадата меѓународни инструменти кои може да се применат секогаш има една константа а тоа е централниот орган за меѓународна правна помош. Во Република Северна Македонија тоа е МП. Значи еден од чинителите мора да биде МП. Согласно Законот за канцеларијата за поврат на имот известување задолжително се доставува до АРО. Втората константа е правосуден орган. Значи секогаш барање за МПП поднесува правосуден орган. Во т.н. „квази кривични“ постапки барање за МПП може да поднесе и административен орган кој може да изрече казна, но тоа во оваа постапка не е од значење. Мерка конфискација во Република Северна Македонија може да изрече само суд и затоа секогаш барањето за извршување на правосилна судска пресуда во странство мора да биде од суд.

¹⁰ Види на пример, член 28 од Конвенцијата на Советот на Европа за перење пари, откривање, заплена и конфискација на имотна корист од криминал и за финансирање на тероризам (2005) и член 18 од Европската конвенција за перење, откривање, заплена и конфискација на имотна корист прибавена со кривично дело (1990).

6.1. КРИВИЧНА КОНФИСКАЦИЈА

Кога се бара конфискација во странство во кривична постапка – сите видови – процедурата е поедноставна.

Начин на постапување:

- Правосилна и извршна пресуда се доставува до Судија за извршување на санкциите.
- Превод.

Види точка 4.

- Судијата за извршување на санкциите барањето за МПП го доставува до МП.

Види точка 4.

- МП барањето го доставува до странство и се известува АРО и АУОИ.

МП барањето на судот, во зависност од меѓународниот инструмент кој може да се примени, го доставува до странската држава. Сите во ланецот, согласно закон, доставуваат известување до АРО. МП ја известува АУОИ.

Зошто во оваа фаза се известува АУОИ? Иако не е правосуден орган и не може да бара конфискација, АУОИ е единствено надлежна да управува со одземен имот. Во постапката со меѓународен елемент добро е АУОИ да знае дека во конкретна странска држава се бара конфискација на определен имот и имотна корист, кој секако ќе го управува по успешно реализираната конфискација.

6.2. ГРАЃАНСКА КОНФИСКАЦИЈА

Тоа е нов инструмент кој допрва треба да заживее. Во законот има одредби за меѓународна соработка, каде што е определено Јавното обвинителство на Република Северна Македонија како орган за меѓународна соработка.

За да може да се искористат сите меѓународни инструменти од 2.2 потребно е Јавниот обвинител да ја достави пресудата до МП, а МП во странската држава за извршување.

Значи процедурата е следна:

- Правосилна и извршна пресуда се доставува до ЈОРСМ (АРО).
- Во овој случај судот пресудата ја доставува до Државниот правобранител, а Државниот правобранител ја доставува до ЈОРСМ (АРО) кога ќе треба да се извршува во странство.

- ЈОРСМ прави барање за МПП.

Тоа би требало да биде АРО канцеларијата.

Види точка 4.

- Превод.

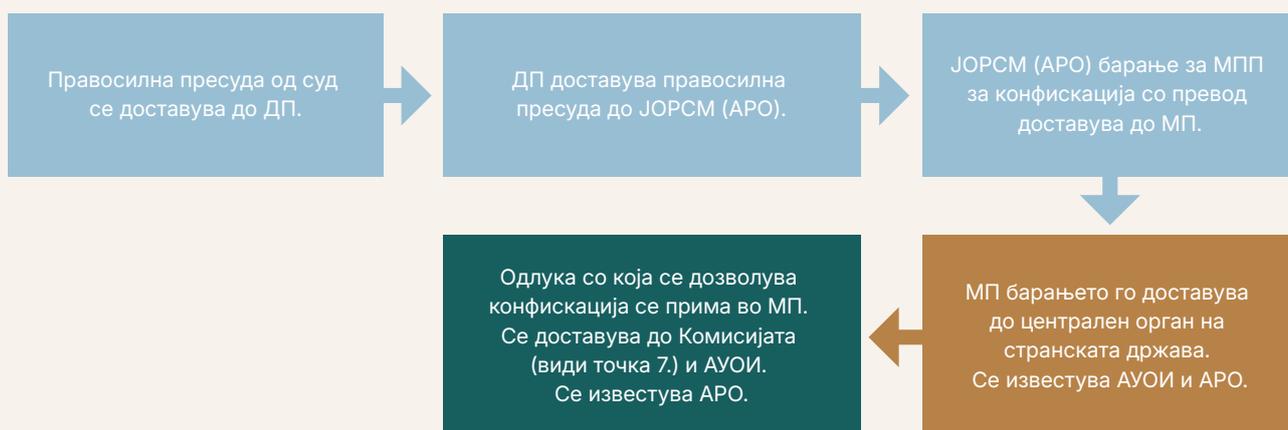
Види точка 4.

- Се доставува барање за конфискација до МП.

- МП го доставува барањето до централен орган на странска држава.

Во овој дел од постапката се известува АУОИ и АРО.

Види точка 6.б.

7 ПОВРАТ И РАСПРЕДЕЛБА НА ИМОТ И ИМОТНА КОРИСТ

Тука главни носители се МП и АУОИ.

- Известување од странство прима МП.

Секогаш одлуката на странкиот надлежен орган дека се конфискува имот и/или имотна корист ја прима МП (сите постапувања се примаат преку истиот канал како што се пратени – доколку со некоја држава се одело преку МНРиНТ, тогаш од МНРиНТ известувањето ќе дојде до МП).

- Превод.

Овде МП го врши преводот на македонски јазик на известувањето и/или на одлуката на странкиот орган.

Во оваа фаза од постапката има повеќе начини на постапување:

- а. **Нема распределба на имотот** – Република Северна Македонија ќе го добие целиот износ или имот како што е наведено во одлуката за конфискација на македонскиот суд.

Предмети каде што нема да има распределба на имот ќе бидат најчесто барања поднесени согласно УНКАК. УНКАК предвидува четири видови на враќање на конфискуван имот:

- Задолжително враќање – Имотот мора да се врати на државата што го бара (член 57.3(a)). Согласно оваа одредба целиот имот што е конфискуван се враќа на државата барател. Можно е да бидат одбиени единствено трошоците кои замолената држава ги имала.
- Квалификувано задолжително враќање – Имотот треба да се врати на државата што го бара, но под одредени услови (член 57.3(б)).
Тука УНКАК бера државата молител да достави докази за право на сопственост на имотот или докази дека е потребно да и се признае надомест на штета.
- Приоритетно враќање – приоритет се дава имотот да се врати на државата што го бара како би бил доставен на легитимниот сопственик или на жртвата на кривично дело (член 57.3(в) и
- Опционално враќање – Можно е имотот да се врати на друга држава, легитимниот сопственик или жртва, врз основа на принципи на правичност (член 51).

Првите три категории се јасно наведени во член 57 и тие се задолжителни. Четвртата категорија се заснова на член 51 од УНКАК, кој „охрабрува“ државите да си помагаат меѓусебно во процесот на враќање на имотот.

За да може да се примени УНККАК потребно е да бидат исполнети неколку услови:

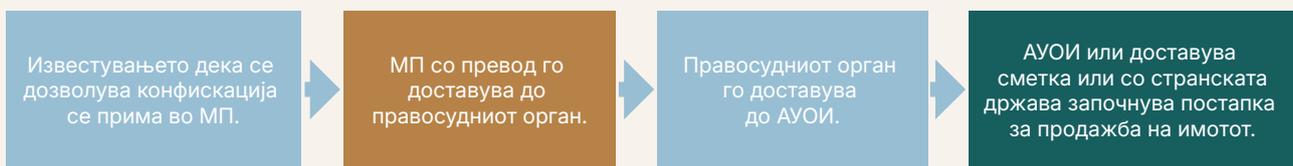
- Барањето да е за едно од дванаесет предикативни дела кои ги предвидува УНККАК.
- Двојна инкриминираност (што е стандардна одредба) и двојна можност за конфискација. Тоа значи дека за кривичните дела за кои постои двојна инкриминација мора да посои и можност за конфискација и во двете држави.
- Имотот кој се конфискува да произлегува од кривично дело од листата на кривични дела во УНККАК.
- Имотот да биде лоциран во замолената држава.
- Лицата кои се сторители на кривичното дело да можат да бидат идентификувани како лица кои можат да бидат страни во коруптивни постапки (и активни и пасивни).
- Имотот да е конфискуван во замолената држава.

Дополнително, концептот за враќање на имотот е поддржан и од други меѓународни договори, како Конвенцијата на ООН за организиран криминал (UNTOC), како и во Конвенциите на Совет на Европа, но вака јасни одредби каде што се наведува дека целокупниот имот треба да се врати на државата молител, другите конвенции немаат.

Сите други меѓународни инструменти користат поблага терминологија како „приоритет“ или „посебен интерес“ но не постои јасна определба дека целиот имот се враќа како што е тоа предвидено во УНККАК.

Во оваа ситуација:

- МП комплет списи од странската држава доставува до правосудниот орган кој поднел барање за МПП од точка 6.
- Правосудниот орган ја доставува одлуката до АУОИ.
- АУОИ ќе достави до МП или сметка на која треба да бидат префрлени паричните средства или ќе постапи согласно чл.52 од Законот управување со конфискуван имот, имотна корист и одземени предмети во кривична и прекршочна постапка.

б. Ќе се врши распределба на имот.

На ниво на ЕУ воспоставен е модел каде што имотот во вредност до 10.000 евра го задржува замолената држава, а над 10.000 евра се дели на начин што замолената страна задржува 50% од вредноста на имотот¹¹, но не секогаш е тоа така и не секогаш е едноставно да се утврди вредноста. Се случува да се враќа движен, недвижен имот, крипто, акции, уддели во фондови и слично.

Во ситуација кога не се враќа целиот имот во Република Северна Македонија се пристапува кон преговарање и склучување на договори за распределба на имотот.

Види точка 8.

Во позитивното законодавство не постојат никави одредби кои би ја регулирале материјата¹², но во оваа чеклиста ќе образложиме процедура согласно достапните информации.

- Известувањето од странство го прима МП.
- Превод.

МП прави превод на известувањето со пропратната документација на македонски јазик.

Види точка 4.

МП целиот предмет по кој се постапувало, заедно со известувањето примено од странската држава и превод го доставува до Комисијата.

- Комисијата ги води преговорите согласно Закон и деловник за работа.
- Комисијата ја известува Владата за усогласените ставови¹³.

По завршувањето на преговорите, комисијата доставува известување до Владата на Република Северна Македонија за усогласените ставови со замолената страна, по што Владата овластува нејзин член да го потпише договорот за распределба на имот со странската држава.

- Член на Владата го склучува договорот за распределба на имот.
Откако договорот ќе биде склучен се доставува до Комисијата.
- Договорот се доставува до АУОИ која постапува согласно член чл.52 од Законот за управување со конфискуван имот, имотна корист и одземени предмети во кривична и прекршочна постапка.

11 Види чл. 95 од ЗМСКМ

12 МП пристапи кон измена на ЗМСКМ во делот за конфискација и во моментот на изготвување на оваа чеклиста измената сеуште не е доставена во владина процедура. Она што е објавено на ЕНЕР е дека распределба на имот ќе се одвива со Договор кој го склучува член на Владата на Република Северна Македонија кој ќе биде овластен од Владата. Договорот ќе биде склучен по претходно усогласување на ставовите меѓу Република Северна Македонија и државата од која се бара МПП за начинот на распределба на имотот и имотната корист од страна на Комисија за формулирање и усогласување на ставови за склучување на Договор за распределба на имот и имотна корист. Оваа Комисија ќе биде формирана од Владата на Република Северна Македонија, на предлог на министерот за правда. Предвидено е членови на Комисијата да бидат претставници на Министерството за надворешни работи и надворешна трговија, Врховниот суд на Република Северна Македонија, Јавното обвинителство на Република Северна Македонија, Канцеларијата за поврат на имот, Државното правобранителство на Република Северна Македонија, Министерството за правда, Министерството за финансии и Агенцијата за управување со одземен имот.

13 Измените на ЗМСКМ до изготвувањето на оваа чеклиста не се донесени. Детална процедура ќе биде определана со Законот и со Деловникот за работа на Комисијата.

8 ДОГОВОР ЗА РАСПРЕДЕЛБА НА ИМОТ И ИМОТНА КОРИСТ

За споделување или враќање на конфискуваните средства, доколку не се враќа целиот имот, може да се користат и договори за споделување или ад-хок договори. Овие договори може да бидат постојани или да зависат од случај до случај. Како ќе се одвива процедурата за склучување на овие договори види точка 7.б.

Договорот за споделување имот претставува документ во кој е разработена спогодбата меѓу две или повеќе држави за поделба на имотот во случаи кога средствата поврзани со државата што врши истрага или прогон се конфискувани од друга држава. Државите одлучуваат како да ги поделат средствата откако ќе бидат конфискувани. Договорите за споделување средства честопати се поефективни кога вклучуваат одредби за обезбедување транспарентно и ефективно управување со вратените, конфискувани средства од страна на оштетената држава. На пример, преку вклучување ревизорски органи, информирање на граѓанските организации или планирање средствата да се користат за одредени проекти.

Не е невообичаено во договорите да се поставуваат услови како да се постапува со имотот откако ќе биде вратен. Најчесто содржат одредби со кои се компензираат жртвите на кривичното дело или одредби со кои имотот се враќа на вистинските сопственици.

Види анекс 3.

Откако ќе биде склучен Договор се известува АУОИ за постапување согласно дел 7б.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

- Водич за меѓународна правна помош при поврат на имот – UNODC
- Водич за постапување во меѓународна соработка во кривична материја со Република Северна Македонија – UNODC
- Насоки за конфискација и одземање на имот – UNODC
- Прирачник за поврат на имот – Водич за практичари – UNODC
- Прирачник за ефективно одземање на имотна корист од кривично дело во согласност со европските и меѓународните стандарди – RAJ
- Модел форми за барања за меѓународна правна помош на Комитетот на експерти за постапување по Европските конвенции за соработка во кривични предмети на Советот на Европа – PC-OC
- Модел договор за споделување на имот од кривично дело изготвен од Комитетот на експерти за постапување по Европските конвенции за соработка во кривични предмети на Советот на Европа – PC-OC
- Публикација UNODC – поврат на конфискуван имот и Конвенцијата на Обединетите Нации против корупцијата: мрежа за сите риби - 2023

